

Jacek Czabański

Ekonomiczne podejście do przestępczości

- Jaki jest cel prawa karnego?
- Ekonomiści uważają, że celem polityki społecznej powinna być maksymalizacja dobrobytu

Po pierwsze: człowiek

- Ekonomia posługuje się indywidualnym metodologizmem
- Badamy zachowania nie grup, lecz pojedynczych ludzi
- Uważamy, że ludzie reagują na bodźce
- Celem prawa jest wpływanie na ludzi

Dlaczego popełniamy przestępstwa?

- Podejmujemy takie decyzje, jakie uznajemy za opłacalne
- Kalkulujemy nasze wybory
- Każdy ma własne preferencje i ograniczenia, ale funkcja wyboru jest taka sama

Funkcja wyboru przestępcy

$$\pi_i = w_i - c_i - w_l - p_i f_i$$

Zysk π_i musi przewyższać naszą indywidualną odragę do przestępstwa

Funkcja wyboru ofiary

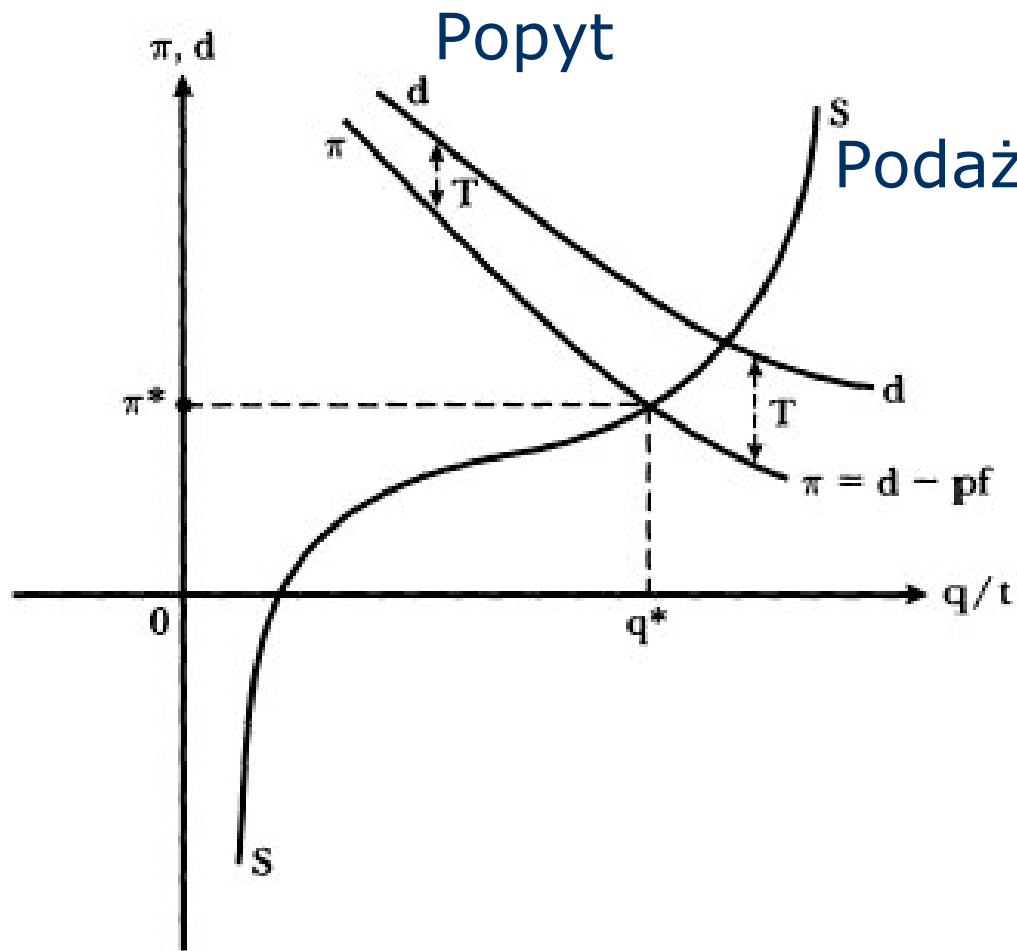
$$e_i^* = F_{\text{Min}} [L_i(e_i) + e_i]$$

Chcemy uniknąć bycia ofiarą, ale nie za każdą cenę. Tym samym, godzimy się na pewne ryzyko. Nasze decyzje wyznaczają funkcję tolerancji (popytu) przestępstw

Funkcja rządu

- Bezpieczeństwo w pewnym zakresie jest dobrem publicznym
- Rząd ma taką funkcję jak ofiary
- Działa na poziomie zagregowanym co pozwala uniknąć efektów zewnętrznych

Rynek przestępstw

Kara
nakładana
przez państwo

Polityka karna

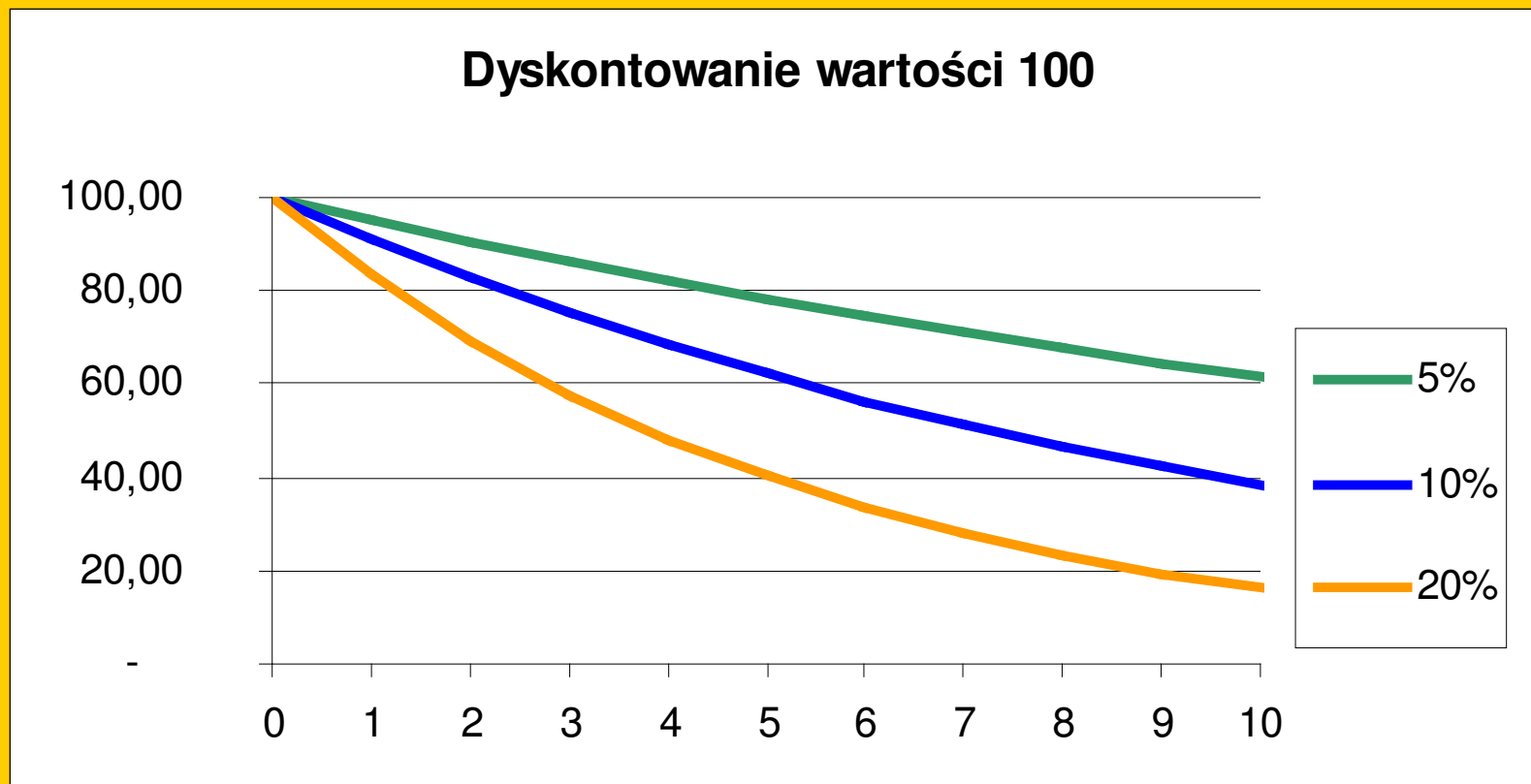
- Prawdopodobieństwo ukarania
- Surowość kary
- Kara oczekiwana, $P_{\text{exp}} = pf$
- $\text{Min } e(pf) = \text{min}(p) \text{ i } \text{max}(f)$
- $\text{max}(f) < \text{zasobności przestępcy}$
- p na ogół jest niskie

Stosunek do ryzyka

- Neutralny $U(100*1\%) = U(1)$
- Skłonni do ryzyka
 $U(100*1\%) > U(1)$
- Unikający ryzyka
 $U(100*1\%) < U(1)$
- Przestępcy - co nie dziwi - są raczej skłonni do ryzyka

Dyskontowanie przyszłości

$$PV = FV / (1+r)^n$$

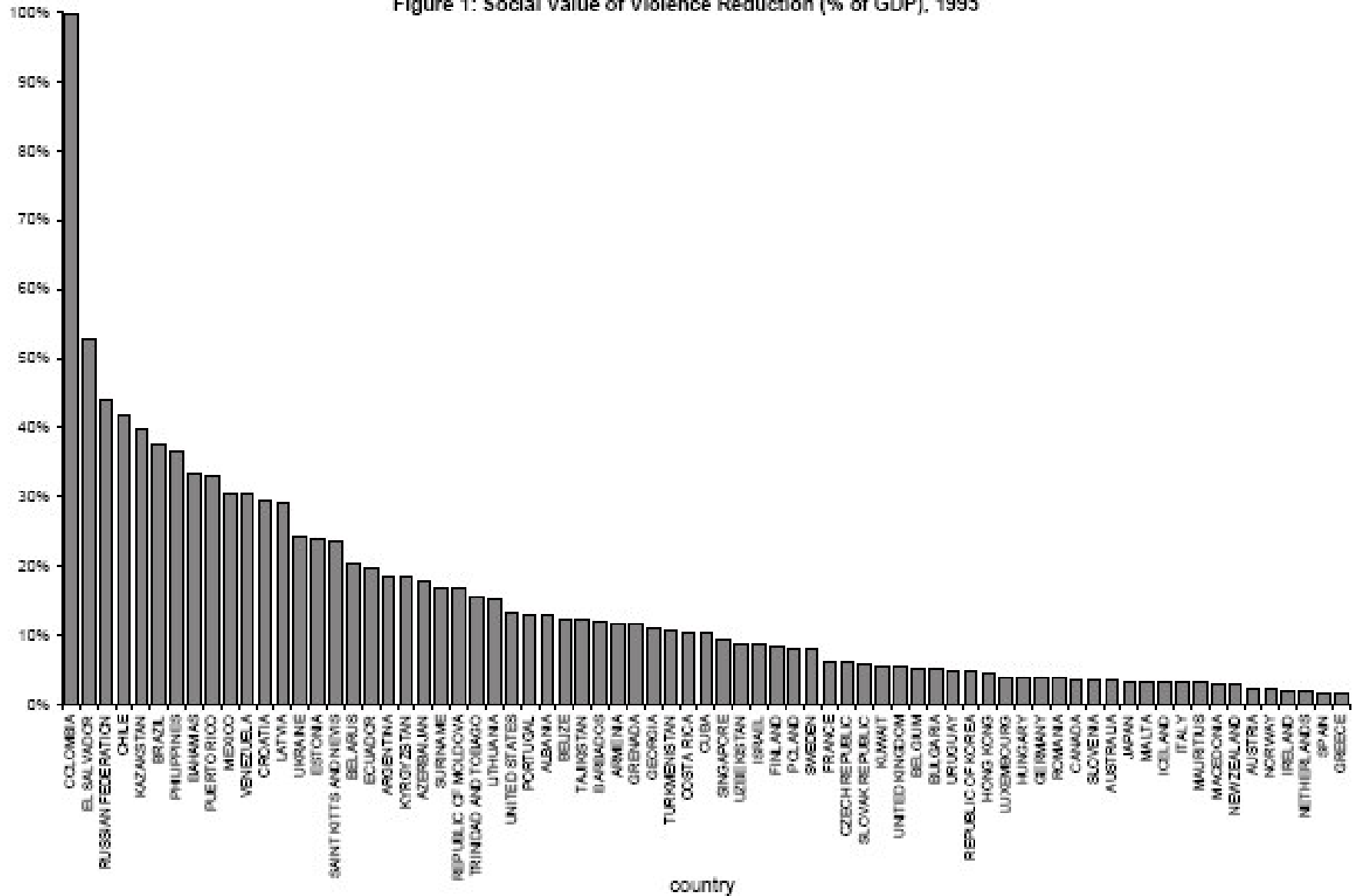
Implikacje dla polityki karnej

- Kara powinna być wymierzana szybko (czy stosować tymczasowe aresztowanie?)
- Prawdopodobieństwo ukarania nie powinno być niskie (czy chcemy żyć w państwie policyjnym?)
- Kara musi odstraszać

Koszty przestępczości

- Koszty przestępczości per se
- Koszty zapobiegania przestępczości

Figure 1: Social Value of Violence Reduction (% of GDP), 1995

Rodrigo Soares (2003): The Welfare Costs of Violence

Koszty przestępczości

- 4 - 12% PKB
- Dla Polski daje to sumę 31 - 92 mld. zł (2002)
- 775 - 2300 zł. per capita rocznie
- Wydatki na wymiar sprawiedliwości 5 mld. w 2002, na policję 5,3 mld.

Podsumowanie

- Ekonomiczne podejście do przestępczości - najciekawsza teoria kryminologiczna ostatnich lat
- Poddająca się testowaniu empirycznemu
- Oferująca praktyczne implikacje dla polityki karnej

Źródła i nazwiska

- Gary Becker, Richard Posner, Steven Shavell, Isaac Ehrlich, Steven Levitt, Mark Cohen
- Becker: Ekonomiczna teoria zachowań ludzkich, 1992. PWN.
- Encyklopedia L&E: <http://encyclo.findlaw.com/>
- Journal of Law and Economics
- European Journal of Law and Economics
- www.nber.org, www.ssrn.com
- www.pseap.org

Literatura po polsku

- Czabański, Jacek (2005), „Ekonomiczne podejście do przestępczości”, *Edukacja Prawnicza* 5(71)/2005, www.czabanski.net/kryminologia
- Szamota, Barbara (1992), „Teoria ekonomiczna przestępczości (Analiza krytyczna modelu wyboru zachowania przestępnego)”, *Państwo i Prawo*, nr 1, s. 37.
- Pawłusiewicz, Krystyna i Bartosz Brożek (2002), „Prawo karne w świetle ekonomicznej teorii prawa (Uwagi krytyczne)”, *Państwo i Prawo*, nr 12 s. 45.
- Stroiński, Rafał T. (2003), „Wprowadzenie do analizy ekonomicznej prawa (Law and Economics)”, [w:] „*Ekonomia dla prawników i nie tylko*” (red. M. Bednarski i J. Wilkin), Lexis Nexis, s. 473 - 518.
- Magazyn *Ius et Lex* (nadchodzący)
- www.bezpiecznepanstwo.pl